

URHO KEKKONEN: **Tamminiemi.** Weilin+Göös 1980. 189 s.

1800-luvun jälkipuoliskon kansallisen heräämisen ja poliittisen elämän johtavin hah-

mo, vuosisadan vaihteen ulkopoliittisen myöntäväsyyssuunnan pääideologi ja suunnannäyttäjää Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen kirjoitti omaksi 70-vuotispäiväkseen 10. 12. 1900 »Avoimen kirjeen ystäväilleni», joka julkaistiin Uudessa Suomettaessa. Tämän kirjeen kirjoittamisen syynä oli Yrjö-Koskisen käsitys, että hänen omalla puolueellaan Suomalaisella puolueella ei ollut silloisena vaikeana aikana mitään sanottavaa:

»Ylipäänsä minun täytyy epäillä, missä määrin suomalaista puoluetta nykyään on olemassa, ainakaan entisessä merkityksessä. Että sillä enää olisi mitään omaa ohjelmaa ajettavana, lienee tätä nykyä vaikea huomata; sillä valtio-olo ei ole mikään ohjelma ja toimettomuus ei ole mikään kanta.»

Kirjeensä lopuksi Yrjö-Koskinen esittää oman ohjelmansa, jonka »ensimmäinen ehto on, että katkaistaan kaikki liitto sen ryhmän kanssa, joka nykyään varsinaisesti käy Ruotsalaisen puolueen nimellä». Toiseksi hän vaatii, että »Suomalainen puolue periaatteessa kannattaa ja tukee kotimaista hallitustamme, otaksamalla että tämä hallitus tekee voitavansa aseman selvittämiseksi ja kansan oikeuksien suojelemiseksi». Ja kolmanneksi on »suomenkieltä ja siihen perustuvaa kansallisuutta koetettava sitä pontevammin vahvistaa», kun ajat olivat huonot.

Urho Kekkosen omaksi 80-vuotispäiväkseen kirjoittamaan Tamminiemeen on paikoin suhtauduttu — jopa hänen »omiensa» piirissä — kuin testamenttiin. Näin teoksessa on nähty ensi sijassa taakse katsovaa, paikoin vanhahtavaa tai peräti vanhentunutta menneiden kertaamista. Mutta on syytä tarkastella Tamminiemeä myös ohjelmakirjoituksena, tietyn hiljaisemman vaiheen päättävänä taistelun avauksena.

Ei sovi kieltää, että on varsin epätavallista, että päivänsankari kirjoittaa itse oman juhlakirjoituksensa. Mutta niin Yrjö-Koskisen kuin Urho Kekkosenkin kohdalla sen voi sanoa kertovan kolmesta seikasta:

He vierastavat korkean iän mukanaan tuomaa »taataksi» ryhtymistä. Heillä on hyvin voimakas käsitys siitä, että heidän ja vain heidän linjansa on maan ja kansan etujen mukainen — vastustajia on kohdeltava kovimmalla kädellä. Ja kolmanneksi heidän taistelunsa ei vielä ole loppuun taiteltu.

Päiväkirjassaan Yrjö-Koskinen kirjoitti avoimen kirjeen perusteluksi: »Tietysti koetetaan minua estää mitään puhumasta; minun pitäisi tietysti olla kuolleena ja haudattuna, kun pahaksi onneksi olen liian kauan elänyt!»

*

Tamminiemen aluksi Urho Kekkonen katsoo maailmantilanteen niin vakavaksi, että syvälinen Suomen aseman pohdiskelu on paikallaan aivan kuten vuonna 1943 — maailmansodan taitekohdassa — jolloin hän omalta osaltaan linjansa viitoitti. »Realistisen ulkopoliitiikan tulee pohjata tietoisuuteen kansainvälisen politiikan olennaisista tekijöistä, nimittäin valtioeduksista ja valtioiden välisistä voimasuhteista,» Kekkonen kirjoittaa.

Kekkonen katsoo, että »jatkuvuus ja siihen liittyen keskitys ovat menestyksellisen ulkopoliitiikan olennaisia edellytyksiä», ts. presidentin asema on ratkaisevan tärkeä. Kekkonen puolustaa vahvasti myös presidentin toimintaan kuuluvaa henkilökohtaista diplomatiaa.

Suomen puolueettomuuspolitiikan kulmakivenä on Neuvostoliiton luottamus, jonka presidentti nyt tiivistää näin: »Meidän idänsuhteittemme perustana nimenomaan kriisitilanteissa on, että joko Neuvostoliitto luottaa Suomen poliittiseen johtoon, eduskuntaan, hallitukseen ja tasavallan presidenttiin tai sen on hankittava takeita turvallisuudelleen Pohjois-Euroopassa niitä keinoja käyttäen, jotka yhteistoiminta- ja avunantosopimus sille tarjoaa.»

Yya-sopimuksen osalta Kekkonen tulkinna tähtää puolueettomuuteen kaikissa muissa tilanteissa paitsi siinä, jossa Neuvostoliitto meidän alueemme kautta joutuu hyökkäyksen kohteeksi. Avunantomekanismi ei ole automaattinen, ja »avunannon ehtona on, että sopimuksen tarkoittama hyökkäys on jo tapahtunut». Keskustelua herättäneestä 2. artiklasta hän kirjoittaa: »Suomen etujen mukaista on... pitää konsultaatioaloite omassa käsissämme.»

Teoksen antama kuva maailmantilanteesta ei ole lohdullinen. Päällimmäisenä on huoli aseteknologiasta, etenkin risteilyohjuksista: »Jo pelkästään risteilyohjusten käyttämisen mahdollisuus on omiaan vetä-

mään ulkopuolisetkin mukaan niille kuulumattomiin selkkauksiin.»

Pohjoismaisen yhteistyön — erityisesti Suomen ja Ruotsin läheisen yhteenkuuluvuuden — ja kansainvälisen taloudellisen työnjaon ja sen mukaisen kauppapoliittisen kokonaisjärjestelyn vaatimukset pysyvät ajankohtaisina.

Teoksen päättää kuitenkin pitkä ja perusteellinen puolueettomuuspolitiikan etujen kuvaus.

»Kiistämätön tosiasia on myös se, että kulloinenkin kansainvälispoliittisen tilanteen kehitys antaa puolueettomuuspolitiikalle oman ajankohtaisen leimansa. On ollut aikoja, jolloin Suomen, samoin kuin monien muidenkin pienten valtioiden kannalta on ollut tarkoituksenmukaisempaa noudattaa 'näkyväksi' pysymisen politiikkaa', politique d'effacement, Yrjö-Koskinen viljelemää ilmaisua käyttäkseni.»

Kekkonen haluaa kuitenkin itse nähdä puolueettomuuden aktiivisena, näkyvänä ja tunnustettuna. Siihen liittyy myös työ oman yhteiskuntajärjestyksen puolustamiseksi. »Neuvostoliiton johto tietää, että me kaikissa oloissa puolustamme omaa järjestelmäämme, koska näemme sen paremmin meille soveltuvaksi.»

Myllykirjeiden kiivautta Tamminiemessä ei näy, lujuuutta ja ehdottomuutta linjan osalta kyllä. Näyttää siltä, että puolueettomuuspyrkimys ei ole Suomen ulkopoliittikan vähitellen kuoleutuva kirjain, vaan mitä ajankohtaisiin ja toimintaa vaativin käytännön tehtäviä.

Martti Häikiö